

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

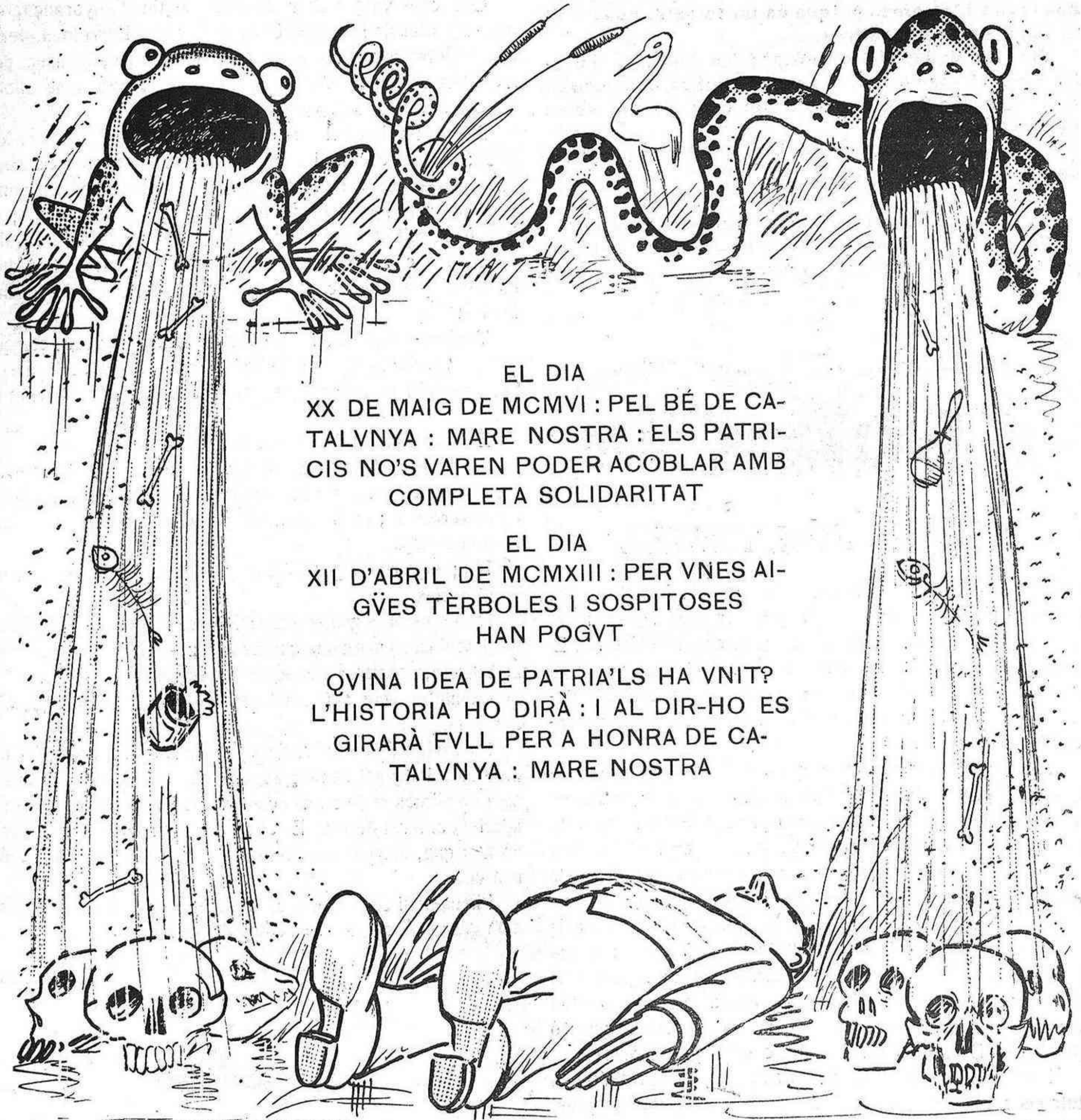
BARCELONA, 18 D'ABRIL DE 1913

NÚM. 1790 ——— ANY XXXV

PERIODIC HUMORISTIC IL·LUSTRAT

10 cèntims ——— Atrassats: 20

EL DIA

XX DE MAIG DE MCMVI : PEL BÉ DE CA-
TALVNYA : MARE NOSTRA : ELS PATRI-
CIS NO'S VAREN PODER ACOBLAR AMB
COMPLETA SOLIDARITAT

EL DIA

XII D'ABRIL DE MCMXIII : PER VNES AI-
GÛES TÈRBOLES I SOSPILOSES
HAN POGVT

QVINA IDEA DE PATRIA'LS HA VNIT?
L'HISTORIA HO DIRÀ : I AL DIR-HO ES
GIRARÀ FVLL PER A HONRA DE CA-
TALVNYA : MARE NOSTRA

BARCELONINS:

No us sembla que s'imposa la col·locació d'aquesta làpida?

La Comissió que ha anat a Madrid per la qüestió de les aigües tèrboles, s'ha ofès amb el ministre.

S'ha ofès, perquè'ls ha vingut a dir «No'm fio de vosaltres!».

Ens estranya molt que s'ofenguin perquè'ls hagi dit un ministre lo que'ls està dient tot Barcelona.

Que ho vagi preguntant l'Ajuntament d'un, a un, «Es fia de mi?», i li diràn:

—No!!—

Un no sèc, sense sospites de dubte. I és que'l nostre Ajuntament no ha sapigut inspirar confiança.

El poble sab, amb bon sentit, que'l qui deixa els séus quefers per a aplicar-se an els quefers públics, és lògic que s'hi faci pobre, i aquí veu com molts s'hi han fet rics, i dels contrassentits no se'n fia.

Si l'Alba, doncs, ha ofès Barcelona, l'ha ofesa donant-nos la raó. L'ha ofesa perquè és un foraster que ha dit lo que diem tots nosaltres.

Si ni les aigües del Jordà podrien purificar el nostre trist Ajuntament, com han de purificar-lo aqueixes aigües de Dos Rius, tant tèrboles com els que volen dur-les?

I lo pitjor és que'l senyor Alba també és sospitós, com els altres.

—Tots som uns—deia en Benavente.

—Espanya és un presiri lliure—deia en Cànovas.

Però dintre el lliure encara hi han classes. I el nostre Ajuntament forma una... classe.

TRETZE SÓN TRETZE

Barcelona és la gran ciutat de la serenor. Ningú pot dir, per mica distret que siga o per poc atrafegat que estigui, que vinguin a destorbar-lo les commocions de l'història. El negre fat passa i ningú el sent passar, i si el sent passar no s'hi encaparra, i si s'hi encaparra no ho demostra, i si ho demostra ho fa d'una manera tant discreta, que'l que no cedeja no se'n adona.

Així ha sigut possible que, quan a Madrid la malastruguesa del número tretze preparava un conat de tragedia, un vil regicidi—mai prou condemnat per nosaltres i per tota persona que tingui sentiments racionals,—aquí el cronista fés sa vida acostumada, passant pels carrers, entrant en els establiments públics de consuetut i enraonant amb les persones de la seva predilecció, i no hagués esment de la més petita. Ha sigut precís que vingués l'antipàtic dilluns, que prengué sota l'aixella un plec de diaris, que'm fiqués en el meu lloc de penitència—guanyaràs el pa amb el suor del teu front,—i els llegís, per a enterar-me de l'enorme sensació produïda a Barcelona per l'atentat contra'l jove monarca.

Immediatament he protestat *in mente*, com protestaven tots els diaris, de la vil acció del frustrat regicida, i després, tot seguit, m'ha agafat una justificada estranyesa al consi-

derar com era possible que la nova no hagués arribat a mi. M'he vist frustrat com a periodista. Com se comprèn que tu escriguis cròniques setmanals, tant agè als esdeveniments, tant sense nas per a flairar l'inquietut ciutadana, i en un poble com aquest, tant poc comunicatiu, tant barrat a la teva penetrant—gasto els millors títols guanyats en les lletres patries—mirada d'observador?

No, amics, ni entre un públic que assisteix a una lluita de *foot-ball*, ni entre'ls companys que us aturen a l'atzar en ple carrer, ni a cà l'apotecari, ni a l'estanc, ni en la salutació de la portera, amenitzada sempre amb un comentari-gasetilla, ni una mitja paraula recollida al vol, ni per sort ni per desgracia, arribà a les meves orelles un trist remor de la nova emocionant.

Oh!, com vaig trobar un altre motiu d'enyorança, en aqueixa insensibilitat perifèrica de la meva Barcelona, per a l'altra ciutat provinciana, meva també, on un mig amic, per republicà que siga, us atura en casos semblants, i us aboca tot lo que sab, i us pregunta tot lo que sabeu!

Allí, la ferida de *Alalum*, el noble corcer; el guant escaldufat; la testa esberlada, pel públic venjador, d'en Sánchez o Sancho—el servei informatiu vacil·la sempre amb els noms dels assassins;—les senyoretetes Catarina i Josepa Vis; el francès sospitós, suposat amic del criminal; tots els detalls i totes les circumstancies, degueren fer passar un bon diumenge d'agradables converses als meus delectes ex-conciutadans.

Tant-de-bo que aquí, com allà, el succés s'hagués comentat de la mateixa manera i amb el mateix calor. Aleshores la meva crònica no hauria sigut, probablement, com ara, negativa.

És permès fer cròniques negatives? Creiem que sí.

Amb menys franquesa, la meva democràcia podria haver fet un bon servei al sentimentalisme burgès, amb una ressenya interessant; però nosaltres entenem el nostre deure escrupolosament.

I bé; siga com siga, hi hà un gran marge per a tota mena de filosofies.

De la mateixa manera que s'ha trobat el medi de relacionar la coincidència d'uns quants tretzes amb l'atentat d'un anarquista, nosaltres ens podem entocudir en veure símptomes d'indiferència allí on tal vegada no hi hagi més que casualitats.

La veritat és que si lo del carrer d'Alcalà succeeix en un dissabte, i aquest és un d'aquells en que la nostra perilla està en el màxim de creixença que permet el decòrum, ens hauriem enterat de tot. El nostre barber és silenciós, però no tant que, enfront d'un intent de regicidi, no'ns l'hagués innovat.

I heus-aquí com la manca d'un barber pot ésser causa d'un gran erro per a un psicòleg de les multituds.

P. BERTRANA

COMISSIO D'AIGUES... A L'AIGUA

—Tornem bastant mullats, però..., pescar?... Ni un trist llobarret!

Lo del quadro de Van-der-Goes

Amb la venda del quadro de Van-der-Goes, que no se sab si és venut o no ho és, tornem a ensenyar la miseria.

Fa alguns anys, els antiquaris dels pobles civilitzats anaven a escurar la Grècia, la Siria, l'Egipte, les illes del Mediterrani. Allí on havien tingut grandesa i havien caigut

RAMBLISTES

— I ho trobes bé, tu, que facin «cine», al «Liceu»?
 — Home... Si va acompanyat de bona música...
 — Oh, de que s'hi tocarà alguna cosa, d'això rai, no'n dubto pas.

en decadència, els anaven a escavar, i se'ls enduien desde'ls frisos fins a les pedres dels fonaments. Allí on entraven els anglesos, no hi quedava ni una pedra que tingués mèrit arqueològic que no l'arrenquessin d'arrel i se l'enduguessin als seus museus.

Avui dia, això, s'ha estroncat. Fins Egipte ha arribat a entendre que no tant sols fa la riquesa d'un poble el tenir collita de cotó, de blat-de-moro o remolatxa; que les despulles del passat, per aquells que saben guardar-les, és riquesa tant positiva com la de l'agricultura. Avui dia han arribat a entendre que, un poble que no sab sa història, és lo mateix que no'n tingués. Avui dia tant sols queda Espanya on se pugui anar a escavar. Aquí és l'únic país inconscient, pobre, miserable i ignorant, on els marxants de bellesa puguin omplir les alforges.

Lo que s'escava en la nostra terra no té fi ni aturador. S'escava en els convents, en les esglésies, en les ermites; s'escava en les sagristies; s'escava en les cases dels rectors i els prelats; s'escava an els col·leccionistes, que's passen la vida cavant per a vendre-s'ho tot d'una vegada; s'escava an aquells que sembla que han tingut amor a l'art, i que han passat la vida exaltant-lo; s'escava en les exposicions arqueològiques que's fan, on s'acoplen tots els objectes per a poguer-los vendre millor; s'escava en les cases de nobles, on, per a poguer tenir automòbil, es venen l'escut de la casa; s'escava desde'ls palaus a les barraques dels pobres; s'escava arreu, on hi hà un objecte que tingui flaire de velluria, i, com que an els escavadors els hi han privat la Grècia, l'Egipte, fins l'Arabia i fins la Palestina, i arreu allí on se civilitzen, es diuen «Encara ens queda Espanya, que està per civilitzar». I quadros, estatuës, mobles, robes, ferros, talles, plats, brodats, pergamins i llibres, tot ho carreguen cap a fòra i s'ho emporten a tonelades; n'hem vist eixir barcos noliejats, no sols per a omplir els seus museus, sinó per a, un xic més tard, enviar-nos-en imitacions com les que envien an els indis.

No s'ha de cridar per un quadro més que se'ns enduen de casa nostra. Hauriem de cridar cada jorn, i acabariem perdent la vèu. Aquest quadro és un de tants que's venen les congregacions, amb dret legal, segons assegurin, però burlant-se de la memòria del devot que havia fet l'ofrena a la Verge i no als marmessors. Aquest quadro és un de tants que no tenim dret a tenir, perquè som pobres i som tontos; és un més, que anirà a parar allí on estarà millor que a casa, perquè allí, al menys, sabrà que'l tenen.

Aquí, el qui té antiguitats, o coses velles, per dir-ho millor, s'ha passat una colla d'anys mirat com a maniós d'arreglar coses sense preu, i, quan tot això s'ha tingut, passa per ximple de no vendre-s'ho. Si els quadros o les coses d'art donguessin el tant per cent, no seria mal vist de guardar-los, ni seria mal vist de vendre-se'ls. El tant per cent sabem lo que és, i de lo altre n'estem a les fosques.

Així és que no us hi amoïneu que se'ns emportin un Van-der-Goes. Quan se l'enduen és que se'l mereixen.

Un país, per a guardar obres d'art, ha d'ésser ric i ha d'ésser digne. Ha de tenir diners per a guardar-les o bé dignitat per a no vendre-les, i aquí, per ara, anem curts tant d'una cosa com de l'altra, i això de volguer comprar el quadro per subscripció, entre'ls artistes, seria una almoïna que fariem els artistes als homes rics, als nobles, als bisbes, als potentats; una almoïna que serviria perquè'ns tractessin de beneïts, per haver pagat lo que ells no estimen.

Desenganyem-nos d'una vegada i contentem-nos d'ésser com la Grècia de fa cent anys, i la Persia i el Marroc d'avui dia. Contentem-nos d'ésser els masovers de les nacions que vulguin comprar-nos.

SANTIAGO RUSIÑOL

Fills a l'engròs

Atravessant ahir la plaça de Sant Jaume, vaig adonar-me d'un agrupament de ciutadans que, fent-hi animats comentaris, llegien un cartell enganxat en una d'aquelles venerables parets.

Era un avís de la Diputació provincial. Segons del seu contingut se desprèn, la nostra Corporació provincial, deixant per un moment a recó les carreteres, ofereix als pares residents en aquesta província que en l'actualitat tinguin dotze fills, uns premis en metàl·lic que, *en el caso más afortunadamente feliz*, com deien els inoblidables prospectes de la famosa «loteria de Hamburgo», poden arribar a ésser de 500 pessetes.

Quin és el propòsit de la Diputació de la província al llençar al públic aquesta oferta?... Com no siga el de fomentar la cria d'electors, de dia en dia més escassos, no trobo la manera d'explicar-me satisfactoriament tant inesperada iniciativa.

I el públic, per lo que, mentres jo llegia al cartellet, vaig tenir ocasió d'observar, tampoc se l'explica gaire. A bon segur que, si els nostres diputats provincials haguessin sentit lo que d'aquelles boques sortia comentant el seu oferiment, començarien per dubtar de la seva oportunitat, i, reflexionant-ho millor, acabarien pot-ser per retirar-lo.

—Cinc-centes pessetes, per dotze fills?—deia un dels que figuraven en l'agrupament i que semblava ésser molt fort en comptes.—Encara no ve a quaranta-dues pessetes per cap.

—Ah, gracies!—replicava un altre.—Amb lo cars que avui estan els queviures, per força s'hi ha de perdre. Mal per mal, val més dedicar-se a la cria de conills.

—També és ocurrencia, la d'aquests senyors diputats!—exclamava un vellet.—Oferir un premi per lo que, ben mirat, pot-ser mereix una repulsa!...

—Si la Diputació provincial—afegia un altre—vol protegir de debò a les famílies nombroses, lo que ha de fer és dir, senzillament, «A tot pare que tingui dotze fills, se li regalaràn dotze passatges per a fugir a Amèrica».—

I per aquest estil, demanin. Ni un sol dels llegidors de l'anunci va tenir per a ell una paraula d'elogi. El qui no s'hi enfadava, reia; el qui no reia, li dedicava un epigrama terriblement punxant...

***

Jo, mut testimoni d'aquell petit plebiscit, sense enfadar-m'hi ni riure, meditava. I, meditant, recordava lo que, anys enrera, va succeir en un concurs exactament igual al que ara acaba d'obrir la Diputació.

També el nostre Ajuntament, volent estimular la fecunditat, va crear un premi de cinc-centes pessetes per a recompensar als veïns de Barcelona que tinguessin dotze fills. Encantat de la bellesa del *rasgo*, que tant amunt posava els sentiments paternals dels nostres regidors, un ciutadà curiós volgué convèncer's de la sinceritat d'aquells sentiments, i, després d'haver-se procurat una llista dels senyors que allavors constituïen l'Ajuntament, va presentar-se a la Casa Gran.

—Escolti—va dir, dirigint-se a un empleat que tenia motius per a estar al corrent de la cosa;—el senyor Callén, quants fills té?

—Cap.

—I el senyor Santamaría?

—Cap.

—I el senyor Iglesias Ambrosio?

—Cap.

—I el senyor Tauler, i el senyor Morros, i el senyor Sol, i el senyor Janssens i el senyor Casals?...

—Cap.

—I el senyor Cardellach, i el senyor Rovira, i el senyor Duràn, i el senyor Canals i el senyor Vila?...

—Cap.—

Per a abreviar: que, dels cinquanta regidors, resultà que n'hi havia *vintitres que no tenen cap fill*, i nou que solament en tenen un.

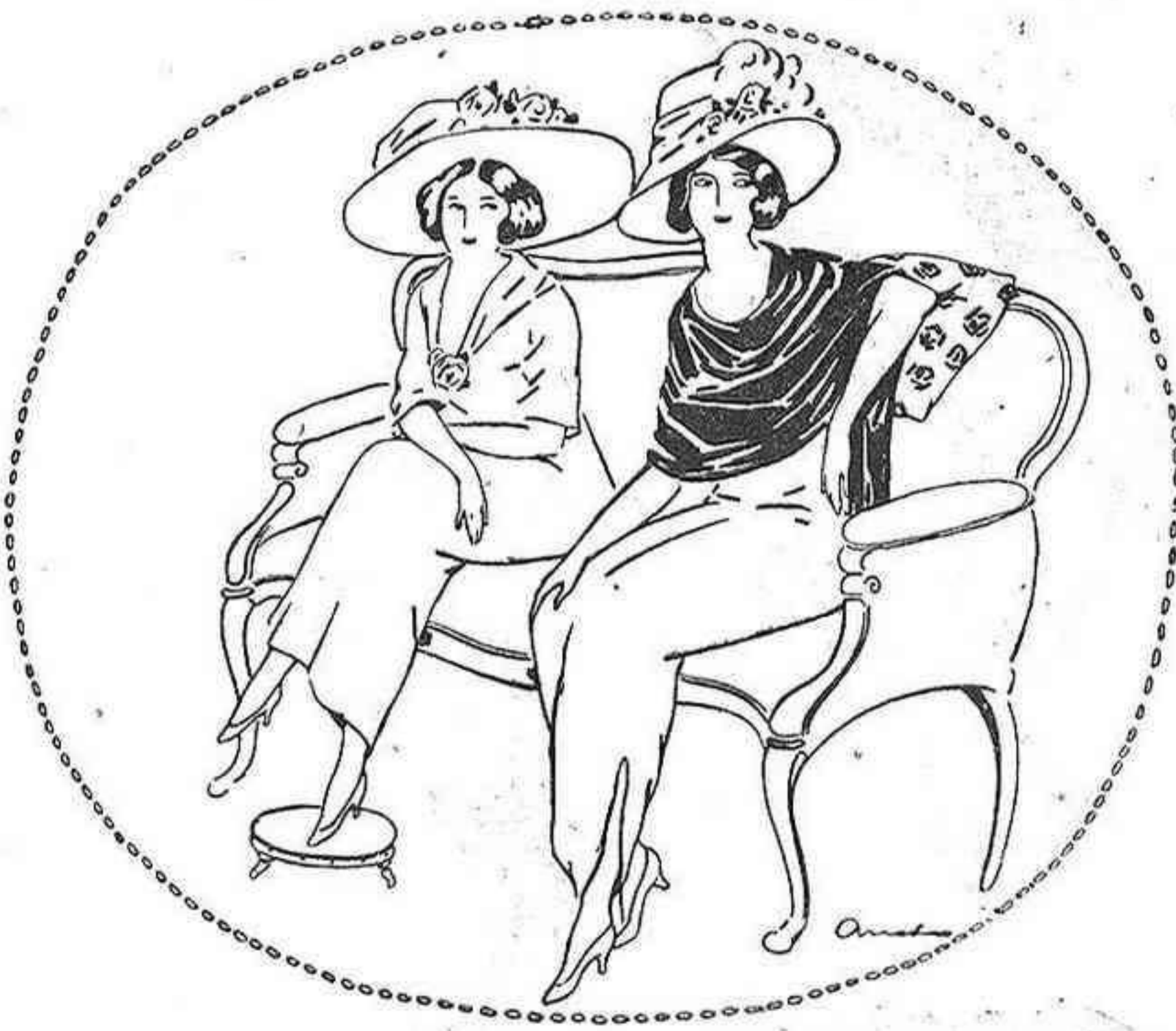
En vista de lo qual, el ciutadà curiós, modificant el concepte que dels nostres edils s'havia format, va sortir de la Casa Gran fet un basilisc.

—Vaia una colla de patrons Aranya, els tals senyors!—

DEL TEMPS

—Es possible, a la seva edat?... En el cor no hi sent l'influència de la primavera?
—En el cor, precisament, no, senyor.

DE LA TEMPERATURA

—Ja t'has vestit d'estiu? Si el teu marit encara va amb rus i bufanda...
—No'n facis cas; quan són dos que s'estimen, amb un que vagi a la fresca n'hi hà prou.

UNA JOGADA IMPREVISTA

L'«Español»:—Què me'n dius d'aquest «shoot»?
El «Barcelona»:—Que m'has ben «shoot...oot»!

exclamava.—Volen embarcar als altres en la llanxa dels dotze fills, però ells se queden en terra... sense cap criatura.

***

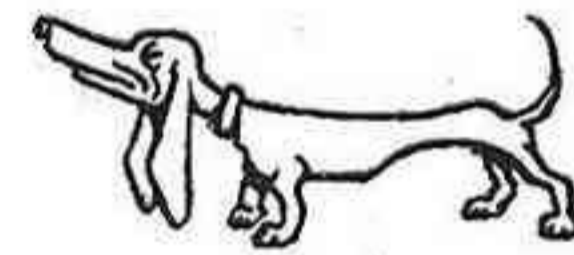
Succeirà lo mateix amb els diputats provincials que en aquests moments vénen a reproduir l'iniciativa d'aquell Municipi?

Desproveit de detalls per a respondre a la pregunta, haig de contentar-me amb fer als honorables administradors de la província una petita indicació.

Dimecres que ve és Sant Jordi, patró de la Casa. Serà, doncs, aquesta, una excel·lent oportunitat per a demanar-li un bon consell i preguntar-li si en la família, com en l'agricultura, no és preferible el cultiu intensiu a l'extensiu.

Veiam si Sant Jordi, coincidint amb altres que no són sants, opinarà que més bon patrici és el pare que té pocs fills i els educa bé, que no pas el que'n té dotze i els cria com els arbres de la rambla.

MATIAS BONAFÉ

CONJUGAL

PETIT DIÀLEG

—Ai, el reiet de casa! Ai, el reietó de la mare!...

—A qui ho dius, això, desgraciada?

—Ai, ai!... An el nostre fillet, ho dic.

—Però... que t'has tornat boja?

—Per què? Vols dir que no hi tinc dret, a dir-li rei i més que rei, an el nostre *nano*?

—Es clar, que hi tens dret. Però tu no deus haver meditat les greus conseqüències de la teva lleugeresa.

—Lleugeresa, dir rei an el petit?... Per que ho sàpigues, no'l canviaria pas per cap de debò.

—Ho crec, dòna, però... i si ens el maten?

—Còm s'entén?... Reina Santíssima!... I ara!... Què dius?... Per què'ns l'han de matar, al menut?

—Tu diràs; mira, no fa gaire varen assassinar el de Grecia, i ara mateix han atentat contra la vida del d'Espanya. Deixem-ho córrer. No li diguem mai més, «rei», creu-me a mi, noia... Déu nos en guard que'l prenguessin per tal, que pot-ser seria la nostra desgracia, qualsevol dia 13 de qualsevol mes.

—Bé, doncs, rebaixem-lo de categoria.

—Sí. Prefereixo que siga un bordegàs ras, un mocós com els altres, a veure'l exposat continuament a tota mena de contingències i contratemps.

—Això rai, home, sabs què puc fer?

—Què?

—En comptes de dir-li «Reiet de casa!» i «Reietó de la mare!», com he vingut fent fins ara, li diré «Presidentet de la República de la meua vida!», que encara fa més bonic.

—No t'emboliquis; és igual. An els presidents, amb tot i ésser republicans, també'ls toca, de tant en tant, ballar-la amb la més negra.

—Vols dir?... Però, vès qui me'n fa estar, a mi, de donar-li un títol d'aquests grossos, a l'angelet del meu cor, tant bufó que és...

—Prou!... Ja sé lo que'm dic!... Rès de presidències, reis, ni reietons. D'ara endavant, an el nostre fillet, al fer-li una carícia, no li hem de dir altra cosa que «compañero» a seques.

LALES

NOTES ESPORTIVES

FOOT-BALL

El simpàtic club «Barcelona» va ésser vençut per l'«Español». El que semblava dur encadenada dòcilment la victòria, el que havia lluitat amb equips anglesos i nacionals de regoneguda fama, va sucumbir a mans del seu enemic local. Un Waterloo o una hora tonta, que pel cas és tot hu. Un poc de displicència i un poc de mala sort, varen ésser causa de la desfeta. La veritat és que l'equip formidable de l'«Español» tenia que haver sigut pres més en serio, desde un principi, pels del «Barcelona». Te-

nien que comptar amb l'atzar quant menys, encara que confiesin amb la seva ciència. Quan se revifaren fou tard.

El partit, amb tot, no va pas ésser dels millors. Les massa ganes de guanyar descomposen el joc i els jugadors, i fan un poc brutal lo que sols és bell quan no ho és, quan no s'esmerça la força sinó l'agilitat. El «Barcelona» està fet a desenrotllar un joc correcte, senyorial, i al trobar-se amb l'acometivitat del seu contrincant perdé la sang freda.

Els professionals anglesos del «Barcelona», a última hora, es barallaren com lleons, però tenien el sant d'espatlles i l'altre sant, l'experimentat Amecha, també. Aquest entrà un *tanto* per als seus adversaris. Una tercera part de la victòria.

A la revenja, amics nostres.

Hurra per l'«Español»!

EL XAPI D'EN SOSTRES

L'esfinx: —Aquest si que amb poca aigua s'ofega...
En Prat: —Amb poca... i dolenta!

A. LÓPEZ ROBERT

A primers de la setmana passada morí, en aquesta ciutat, víctima d'una penosa i llarga malaltia, el conegut impressor don A. López Robert.

Era, l'antic company i amic nostre, un industrial emprenedor i digne, dels que fan honor a la classe. Fervent devot del treball, havia pujat de la modesta categoria d'obrer, guanyant-se a pols, pels seus propis mèrits personals i valent-se sols de ses energies i sa ferma voluntat, l'envejable lloc que ara ocupava entre'ls primers tipògrafs del gremi barceloní.

Mercès an en López Robert, se donà, fa alguns anys, a Barcelona, un extraordinari impuls a les arts gràfiques, en tots els seus aspectes; i en el ram cartellístic s'havia especialitzat de tal mode que's pot dir que hi havien ben pocs tallers tipogràfics espanyols que li passessin la mà per la cara.

En el seu establiment s'estamparen durant una llarga tongada d'anys L'ESQUELLA DE LA TORRATXA i LA CAMPANA DE GRACIA, i aqueixa estreta cordialitat de relacions comercials que les habituals tasques ens obligaren un jorn a mantindre, ens permet ara, a distancia i ben serenament, jutjar amb tota imparcialitat de les excel·lències d'aquell taller que atresora tots els avanços moderns i que avui regenten els seus antics i intel·ligents operaris amb el mateix seny i la mateixa cura.

D'instint pràctic i metòdic i d'intel·ligència adaptable i reformadora, era, l'amic López Robert, lo que's diu tot un caràcter, el qual venia adornat, ademés, per altes dots morals i per un especial dò de gents que'l feia conqueridor de tota mena de simpaties.

Descansi en pau.

GLOSARI

L'ILLA BLANCA

ELS IVICENCS

Ara que ja hem parlat un xic d'Iviça, ens toca parlar dels ivicencs.

Els habitants d'un poble, si bé s'observa, tenen, vistos en conjunt, un color dominant característic.

Els pagesos, per exemple, solen ésser terrosos; l'ocre, el siena, el gris, és el que domina, com si s'haguessin revolcat per damunt la terra que llauren, o com si els terroços, amb el temps, els haguessin empeltat. Els mariners solen anar blaus, com si s'haguessin tenyit a dintre el gran cubell del mar. La nota dels moros és blanc torrat, com el color del desert. Els habitants de les grans ciutats es pot dir que no tenen color, a copia de tenir-ne massa. I així cada poble o cada encontrada, si es mira la multitud desde la torre del campanar, té el to que'n podríem dir «la coloració psicològica», si ens plagués dir paraulades.

El poble d'Iviça, vist per sobre, és entre negre i blau fosc. Les dones porten coloraines, flocs a la trena de colors vius, un davantal de safí verd, grans collars d'or damunt del pit, però sempre destacant del negre, del blau marí, o del verd d'eura. Els homes duen grans capells, pantalons acampanats, faiaa i brusa, però sempre fosca; la gent d'Iviça, damunt del blanc, sempre es veuen per silueta.

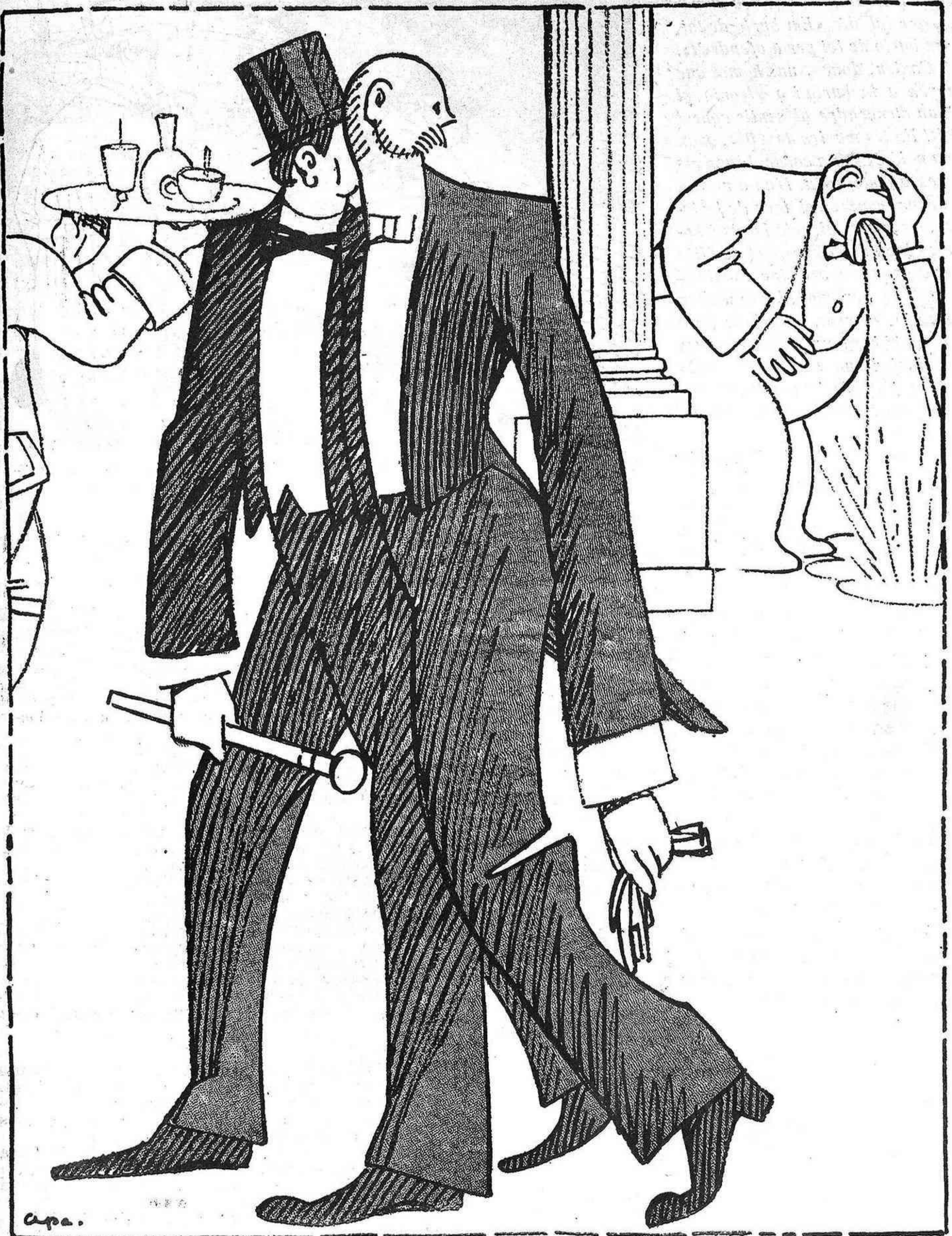
Aquest color fosc dels ivicencs, per poca estona que se'ls observi, correspònd amb el seu caràcter. L'ivicenc és seriós, és callat, és reflexiu, és blau fosc, molt sovint és tètric. L'ivicenc, quan và de camí, encara que vagi acompanyat, sembla un mariner de terra: parla molt poc i amb els mots justos; l'ivicenc, quan balla, salta, brinca, fa cabrioles, desplega tots els seus muscles, menys els del riure; té el ballar fosc. L'ivicenc, si và a la taverna, mai crida, no esvalota mai; el vi que beu també sol ésser negre; la seriositat amb que beu sembla un acte litúrgic. I l'ivicenc, quan và amb una dona, pren noblesa de cavaller i estarrufaments de gall, i sembla que digui an els que passen «Si no mireu la meva dama són uns homes menyspreuables», i si la miren massa estona «No responc de la vostra vida!».

Com se comprèn, com a home seriós, l'ivicenc no vol ironies. No hi hà res que li faci por, més que una cosa: el ridícol; perdona els cops, les ferides, la mort d'un amic, fins de la dama; tot ho perdona, menys el fer riure. L'home del camp tot ho soporta: cacics, usura, contribucions, però no pot consentir l'engany. Parleu en serio i tindreu amics; somrieu i els haureu perdut. Tireu una pedra a un home, però no li tireu una moja; que una pedra li farà dur la mà allí on sent la ferida, i una moja allí on abans hi duien l'espasa i la daga.

Aquest odi o por a la burla els ha fet inventar un crit, un ai, o una rialla (que de tot té lo que volem dir), un crit que'n diuen un «auc», que és l'ofensa més terrible que pugui rebre un ivicenc, no pel crit ni per l'estridència, sinó perquè és un cant de burla.

Aquests «aucs» fan de mal descriure. Es un crit de guerra, però mojeta; un cant de mascle cercant parella; un udol de fera i un cant de gall, desafiant als altres galls; el riure que deu fer el dimoni quan s'ha pogut fer seva una ànima; l'alerta d'un centinella, volgüent atraure el seu enemic; és tot això i és altra cosa: és la rialla maligna de duel del que no tem a Déu ni als homes; la rialla que faria un condemnat si resucités; una dissonància de l'ànima; el crit que devien donar els homes de

DE L'ALTA INDUSTRIA

—Tinc entès que és un gran home...
—Sí; diuen que's treu el pa de la boca per a donar-lo als séus obrers.

les cavernes; una nota que no existeix en el diapassó de vèu humana, que vol dir «Em burlo de tot, i em burlo de tot per a ofendre't».

Conteu, doncs, uns homes que vibren a la burla i a l'ironia, si s'han d'encendre al sentir aquest crit! En les mastes de l'illa, quan una noia és per a casar, hi van els joves a festejar-la. D'un a un van entrant, esperen el torn de festejar, prenen paciència hores i hores; vénen de l'altra part de l'illa per a poguer seure cinc minuts al costat de l'enamorada; aguanten la pluja, el vent i el fred; però que no hi hagi un dels companys que insinui un somriure. L'ofès surt a fora, fa l'«auc» i sols s'apaga aquell riure amb la mort de l'un o de l'altre.

Aquests homes són bons, són honrats; aquí un furt no se sab lo que és; són generosos amb el proïsme en tot lo séu menys en l'honra. Mai cap cavaller, en cap època, ha portat espasa al cinyell amb més dignitat i noblesa que l'ivicens la pistola; mai, ni en temps de Calderón, l'honor de la dama ha estat guardat amb la força i altivesa amb que's guarda an aquesta illa, ni mai Cavalleria rusticana ha sigut més cavallerosa. Sense dubte, aquests ivicencs duen sang noble a les venes. Més s'estimen presó amb honra que llibertat amb deshonra.

Es clar que això es perd, que les costums es van tornant més pacifistes, que la dòna no és defensada com en els temps heroics d'aquesta illa, però on no es perden, ja, les tradicions? Avui dia les noves lleis fan callar els «aucs» de tots els pobles; al qui aixeca la vèu el tanquen, i al qui vol defensar les dònnes li diuen que ha fet un xic tard, que ja's defensen elles mateixes volent semblar homes, tenir vot, guanyar-se els drets individuals.

Tal volta, temps a venir, també an aquesta illa blanca hi haurà les seves sufragetes, però, mentrestant, bo és l'ésser guardades per homes que siguen ben homes, com ho són aquests fills d'Iviça.

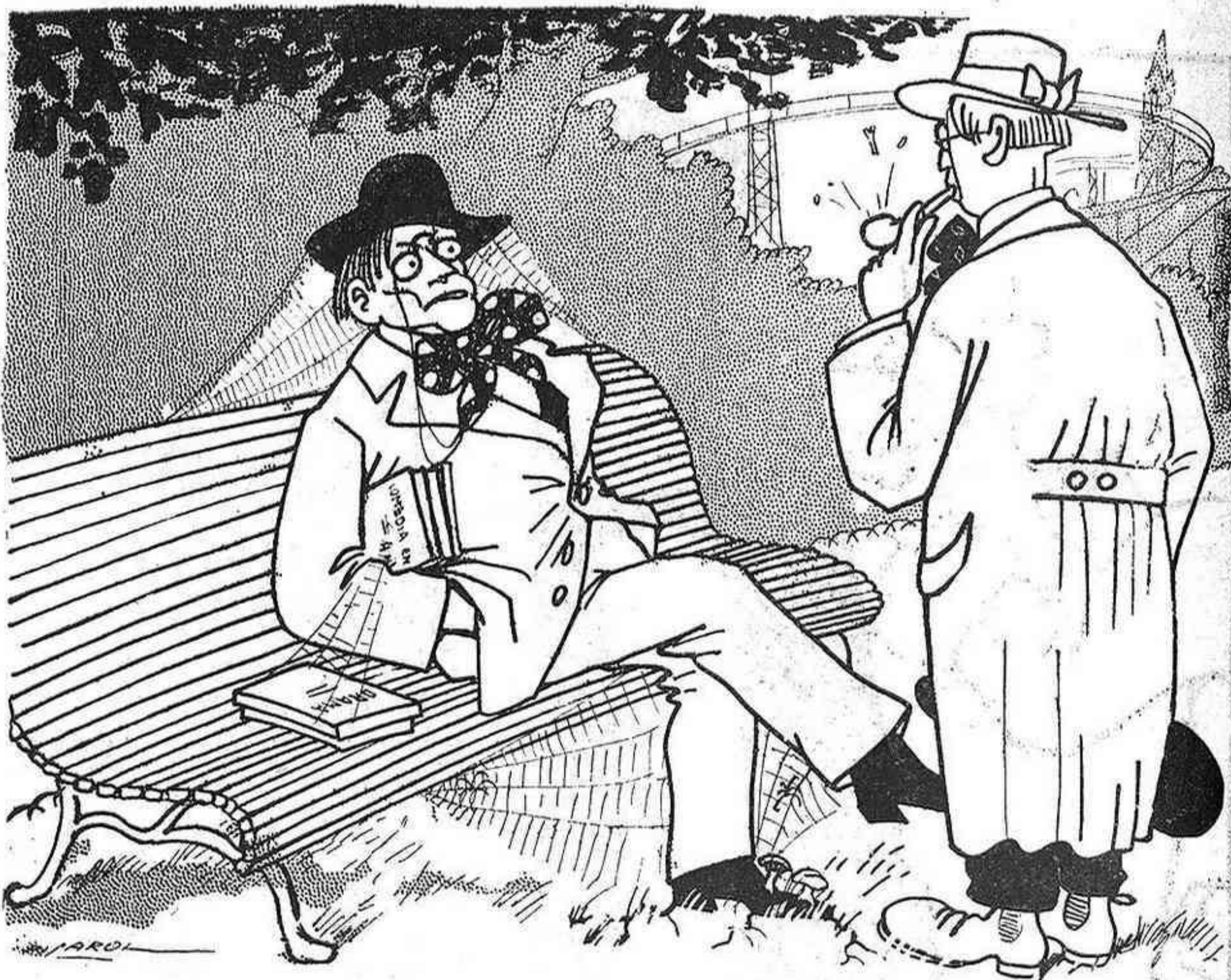
XARAU

NOTES D'ART

SALÓ PARÉS.—Exposició Joan Llimona.—No se'ns ha presentat, aquesta vegada, com l'artista del misticisme. Es més aviat un poc vulgar, l'obra d'ara.

En Llimona és correcte forses vegades—alguns cops no ho

VA FER BÉ, DE SEURE

—Què fas aquí, assegut, tants mesos?
—Espero el «fallo» del concurs de comedies del «Sindicat d'Autors».

és tant—en els séus dibuixos al carbó; correcte i fred, excessivament fred. Contemplant-los, no hi hà manera de sentir cap impressió que sotraquegi. Un diu «Estàn bé», i passa de llarg.

En quant a les pintures, tampoc hi hem sabut trobar una qualitat que sobressurti. Ni els assumptes, ni la manera d'interpretar-los, acusen un temperament. El color, sense ésser una meravella, és just i té finors; però acusa la mateixa mà tímida i aburgesada dels carbons.

Les figures que, com a complement del paisatge, hi posa l'artista, precisament per la cura i minuciositat amb que són tractades, ens fan l'efecte d'una superposició inútil que destorba la poca emoció que existeix en els troços del natural reproduïts.

Lo que més ens plau, d'aquelles teles, és la manera senzilla d'empastar el color, que, posada al servei d'una visió més esquisida, arribaria a produir obres d'una bella austeritat.

En Llimona, al nostre entendre, amb l'afany de donar intenció a les seves obres, oblida què és la llum, i res més que la llum, que dóna espiritualitat a les pintures, i que un celatge ben entès pot arribar a produir una impressió profunda, molt més profunda que la que produeixen unes quantes figures dibuixades al taller i estergides i executades sobre un fons qualsevol.

D'aqueixa manera, de dues coses bones se'n pot fer una de perfectament dolenta. I és llàstima, perquè en Llimona té ciència i coneixement sobrants per a fer, separadament, les dues coses com cal.

GALERIES DALMAU.—En Regoyos ha vingut, en aquestes galeries, a obrir, de bell nou, curioses discussions sobre'l séu art.

Indubtablement, en la manifestació artística d'en Regoyos, hi hà quelcom que s'escapa a la subtilitat de molts subtils, i altres coses que veu massa la vulgaritat dels visitants.

Lo defectuós que té ell, és probable que siga apreciat fins a l'adoració, pels nous devots de l'escola simplista; en canvi, la crítica aburgesada arrufarà el nas allí on la sinceritat de l'artista no s'ha violentat gens i ha donat una nota bella.

No hem pas d'ésser nosaltres qui faci un anàlisi detingut d'una personalitat com la d'en Regoyos, car ens manca l'espai que ell se mereix, i, per altra part, en aquesta ocasió preferim ésser informatius que analistes.

— De les altres exposicions ens n'ocuparem la setmana entrant, car en aquesta no ho podríem fer com se mereixen.

TELÓ ENLAIRE

LICEO.—El número extraordinari de la setmana passada va privar-nos de donar nostra impressió sobre la senyoreta Bonaplata. Encara que un poc tard, és aquesta: la senyoreta Bonaplata és ja una gran figura lírica, i més ho serà quan, a força d'estudi, hagi corregit petits defectes, que, per ésser petits, ni nomenar-los volem. En *Madame Butterfly* va revelar-se'ns ademés,

FIGURINS

Modes que hauràn d'adoptar els barcelonins dítosos, mentres pels nostres carrers hi hagi tants goços rabiosos.

com una gran tràgica; no és corrent veure agermanades tant hermosa vèu i tal ànim a l'interpretar un personatge.

En Mancinelli ha estrenat a Barcelona la seva òpera *Ero y Leandro*. Diuen que en altres llocs ha tingut força èxit; pot-ser sí, però a nosaltres no va agradar-nos. Sort d'ésser cantada per artistes de la valúia i simpatía de la Gagliardi i en Viglione Borghese, sinó hauria anat al *foso*. No cal entusiasmar-se amb els aplaudiments del primer dia, perquè s'ha posat de moda fer-ho així, i aquí és èxit tot, quan s'estrena. El principal defecte, al nostre entendre, d'*Ero y Leandro*, és el seu estil antiquat; un home com en Mancinelli, que coneix les corrents que imperen avui dia, no devia atendre's a motllos antics, al produir una obra musical.

L'interpretació, molt bé, excepte 'el senyor Botta, que sortosament sols ha vingut per a aquesta obra.

La segona òpera d'en Puccini, feta aquesta temporada, ha sigut *La Bohème*, cantada per la simpàtica Mercè Llopart. Ha sigut una *Bohème* deliciosa. Tots els artistes ho feren molt bé i d'una manera especial la Llopart i en Viglione Borghese. El mestre Petry, dirigint l'orquestra, regular.

Per a dimecres estava anunciada una representació d'*Ero y Leandro*, en honor del mestre Mancinelli, en la que tenia que debutar-hi en Palet, que, segons diuen, està en la plenitud de ses facultats. Ja'n parlarem.

—Corren rumors de que, quan s'acabi la present temporada, es donaràn en nostre gran teatre unes representacions de cine. Com que no creiem la notícia, no volem ni donar-li la nostra condemna.

ROMEA.—A continuació de l'estrena de *Camino adelante*, d'en Linares Rivas, que és una comedia de costums molt acceptable, amb caràcters ben estudiats i esquisit diàleg, s'ha donat en aqueix teatre la primera d'un sàinet que porta per títol *Música popular* i és obra dels senyors Casero i Larrubiera. Se tracta d'un quadro castís del poble madrileny, ple de situacions gracioses i adornat amb un llenguatge de *fotografia*, amanit amb xistos d'aquells que'l públic celebra infantilment.

En una i altra d'aqueixes produccions va mostrar-se airosa la companyia Larra-Jiménez.

TIVOLI.—Un espectacle científic que excita la curiositat de la gent profana i que, per la seva claredat i la seva senzilla presentació, es fa aplaudir de bona gana: el globe dirigible *Romanus I*, el qual, col·locat lliurement al mig de la sala, i per medi de les mateixes ondes elèctriques que serveixen per a la telegrafia *desfilada*, se mou constantment a voluntat de l'enginyer senyor Bohle, qui desde l'escenari manipula l'aparell productor de les hertzianes.

Un número que no entusiasma, però que sorprèn a tot-hom i causa l'admiració de les majorfes, per la prova palpable que representa en el progrés actual de les ciències físiques.

ELDORADO.—*La casa de los almendros* ve a ésser un poemeta dramàtic sentimental, que interessa a estones però que no arriba a emocionar. Consta de tres quadros i va acompanyat d'una musiqueta que tampoc ens diu res de nou, però que s'escolta amb simpatía. El públic va demanar insistentment als autors, presentant-se el de la lletra, don Juli Cervera, qui, obligat a *cablar*, digué que'l dispensessin, que «no hi tornarà més»... El compliment d'aquesta promesa dependrà dels trimestres que l'obreta li proporcioní, segurament.

Els compositors s'anomenen Asensi i Lozano.

L'interpretació, regular.

NOVEDADES.—Continúen les representacions de la bonica sarçuela *¡Si yo fuera rey!*..., que ha constituït el formidable èxit de la temporada, degut principalment a la música del mestre Serrano, que és esquisida.

—L'altra nit ens varen donar *Cavalleria rusticana*, adaptada al castellà, que valgué entusiastes aplaudiments a tota la companyia, en especial an en García Romero i a la Rodríguez.

—Per al dimars d'aquesta setmana estava anunciada la funció de gala en honor del mestre Serrano, donant-se, ademés de l'excel·lent obra *¡Si yo fuera rey!*..., l'estrena de *Barbarroja*, la música de qual sarçuela és del mateix compositor.

Ens reservem l'opinió per a un altre número.

PALAU DE LA MUSICA CATALANA.—Concert Carme Monturiol.—Encara que amb molt retràs, degut a que la nostra edició passada estava dedicada exclusivament als «barris bai-

xos», no podem passar en silenci la revelació d'una excel·lent pianista com és la Carme Monturiol.

En el concert que va donar aquesta senyoreta, el dia 4 del corrent, en el «Palau de la Musica Catalana», quedaren evidenciades les belles qualitats de forta pianista que posseeix, com també l'excel·lent ensenyança que ha rebut del mestre, l'eminent Vidiella.

El programa, que era de prova, car l'integraven obres de Beethoven, Bach, Schubert, Straus, Dehussy i Litz, sigué executat per la concertista d'una manera brillant. Les dificultats formidables que algunes de les obres presentaven, les va vèncer, la senyoreta Monturiol, sense cap esforç, graciosament. Foren nombrosíssims i sincers els aplaudiments i les felicitacions que va rebre de la concurrència, entre la qual hi figuraven molts artistes, musics i intel·lectuals.

La senyoreta Monturiol pot estar satisfeta de l'èxit obtingut, pel qual, nosaltres, li donem la més coral enhorabona.

FESTA HEL·LENICA

Organitzada per la «Casa de Família», tindrà lloc el propi diumenge, dia 20, en el «Palau de la Musica Catalana».

El programa, que és interessant i nutritiu de debò, consta de quatre parts: tragedia, dansa, rapsodia i cant. Formen la primera les representacions de *Hécuba*, d'Eurípides, i *Aiax*, de Sófocles. Constitueixen la tanda de dances, compostes i dirigides per A. Campmany, la *Dionistaca* i la *Eleusinia*. Els rapsodes recitaràn entre les dues dances versos de Tirteu, Homer, Moscos i Anacró. I la part de cant, a càrrec de l'«Orfeó Català», la «Schola Cantorum» i el cor de la «Casa de Família», interpretarà les següents composicions:

Fragment de la primera ptica de Píndar (segle II). *Geschichte der alten und mittelalter lieben Musik*. Doctor A. Moeller (primera audició).—*Himne a Helios* (segle II). Transcripció, amb acompanyament de cítara de Gevaert (primera audició).—*Cançó de Cronos* (segle IV a. J. C.). Transcripció, amb acompanyament de cítara de Gevaert (primera audició).—*Himne dèlfic a Apol·ló* (segle III a. J. C.). Transcripció de Nicole.

Ja veuen que'l programa no pot ésser més suggestiu.

La festa començarà puntualment a dos quarts de deu de la vetlla. Amb els elements que hi concorren i essent com és a benefici de l'infantesa abandonada, poden donar-se per segurs un èxit artístic i un resultat pecuniari esplendorosos, pels quals felicitem d'avançada als organitzadors i en particular al benemèrit mossèn Pedragosa, ànima d'aqueixa santa i humana institució que du per nom «Casa de Família».

ESQUELLOTS

CARAI, quina setmana, la darrera! Ara se'ns mor Piús X, ara no se'ns mor Piús X.

Ara complaurem als de les aigües, ara fem fòra als de les aigües.

Ara tirarem tres trets al Rei.

Després farem vaga general a Bèlgica, per si votem o no votem.

A darrera hora, un capellà d'Extremadura, insulta a en Romanones i li diu que, si vol, ja es veuràn les cares...

A quin temps hem arribat?

A nosaltres, lo que més ens preocupa és lo de les aigües, perquè ara, per ara i com ara, encara ens sembla trobar-nos amb l'aigua al coll.

VOSTRÉS han vist com s'han posat de fulles tendres tots els arbres de la nostra mai prou alabada ciutat? Fan un goig que encanta.

L'altre dia els miravem eternits; tant gemats, tant bufons!

Uns altres subjectes ens distraueren de la contemplació. Eren un burro i el seu amo.

El burret mirava enlaire, cap a les fulles verdes, deixant que el morralet li pengés com uns escapularis.

L'amo menjava un plat d'enciam, acompanyat d'un crostó, sense cap tall.

Arribà un tercer subjecte. Era un goç, amb un troç de carn entre'ls queixals.

L'amo pensà «Qui fos goç!».

L'ase, mirant-se les fulles dels arbres i el plat de l'enciam, pensà «Qui fos girafa o qui fos amo!».

VAGA saludable?

Els torejadors contractats per l'empresa de Madrid diu que varen reunir-se per a tractar dels perjudicis que'ls ocasiona l'incompliment, per part d'aquella empresa, d'alguns requisits que consten en les respectives contractes que tenen firmades.

I sembla que, en general, si no's compleixen estrictament tots els requisits, abriguen el propòsit de no pendre part en cap *corrida*.

Es de desitjar que'ls torejadors perseverin en els seus propòsits.

I, si havíem de creure an en Noel i an en Tiberi Avila, aconsellaríem a l'empresa de Madrid que's mostrés intransigent, arribant, si fos precis, a la solemne declaració d'un *lock-out* tauromàquic.

Així, tindríem la sort de que's produís una vaga de les més originals i, pot-ser, més saludables.

SEMPRE se'n veuen de noves. A París han inventat un aparell que's col·loca a la boca dels goços i que fa que aquests, en lloc de lladrar, diguin «Ah! Ah! Mama! Mama! Mama!», si perteneixen a una soltera decenta, o «Ah! Ah! Cor meu! Amor meu! Plaer meu!», si perteneixen a una *cocotte*.

Heus-aquí com ja no podràn trobar defecte an aquestes petites bestioles, a les quals sols faltava el parlar.

ENTRE les gents d'art de París ha mogut gran aldarull la frase d'en Picasso, el pare del cubisme, dient:

—Els peus? Això no existeix, en la naturalesa.—

Però el crític de *L'Action* els recorda lo que és la perspectiva, i de passada recorda una deliciosa anècdota de Paolo Ucello, el deixeble de Giotto.

Ucello es passava les nits en blanc, copiant prismes de 72 facetes, i responia a sa muller, que'l cridava al llit conjugal:

—La perspectiva és més dolça i millor cosa.

SETMANA de bofetades.

Si no de bofetades materials, de bofetades morals, espirituals i polítiques, n'hi ha hagut, aquests darrers dies, una mena de repartidora.

Va rebre'n la comissió del nostre Ajuntament, que havia anat a Madrid per a aclarir lo de les aigües i va enterbolir-ho més.

Va rebre'n una, de mort, en Sostres (Q. E. P. D. com a Alcalde).

I va repartir-ne, a doll, el senyor Bisbe, a les criatures, baix fórmula de sagrament de la confirmació.

Com a prova final d'aquesta pluja que, per ésser d'Abril, cada gota en val mil, no direm més sinó que fins s'han donat bofetades a l'*Alba*, que és com els poetes, per mal nom, anomenen al dia, i com se diu, avui, a Espanya, el que fa de ministre de la Governació.

LA revenja del cine.

No poguent entrar en el presbiteri de les esglésies, com se proposava, el cine, atrevit igual que un galàn enamorat, sembla que vol arribar al cor dels grans teatres.

El nostre Liceu ha rebut ja les primeres sagetes.

Les precioses pel·lícules del *Quo-vadis?* han sigut la poma tentadora, i, si en aquestes hores no s'ha entregat per complet, la junta d'aquest teatre, està si cau o no cau del cantó de les pel·lícules.

A la plaça de Catalunya, dos espectres que varen creuar-se, la nit passada, sostingueren el següent diàleg:

- Ja ho veus, cine, estem de pega! Roma, de l'Església ens treu.
- Vina-te'n amb mi, colega.
- Quo-vadis?*—Al Liceu!

A cà n Parés, fa dies que crida l'atenció dels intel·ligents un quadro del notable artista senyor Antoni Fabrés, resident a Roma, desde on l'ha enviat. Es una pintura d'aquelles sòlides i sobries, sols assequibles als grans mestres. Representa el bust d'una hermosa matrona, esllanguit per l'ensomni, i en la testa en escorç l'artista hi ha resolt problemes de dibuix i d'expressió.

Aquesta darrera obra de l'il·lustre artista confirma de ple la fama de que gosa i no dubtem que trobarà algún admirador que l'adquireixi.

ACCEPTADA pel Govern la demissió del senyor Sostres, víctima de l'aiguat de Dos Rius, don Josep Collaso torna a ésser Alcalde de Barcelona.

Rès hem de dir respecte al nou Batlle, personalitat simpàtica, encara que procedent dels vells temps del caciquisme. Entre altres qualitats que adornen el seu caràcter, té'l dò de la discreció i el de la transigència. Però, en aquests temps de negocis bruts, no és pas un home correcte, un contemporitzador i un transigent, lo que's necessita en el silló presidencial.

En Sostres ha caigut de cara, per culpa seva, perquè se'n va anar de la «muy».

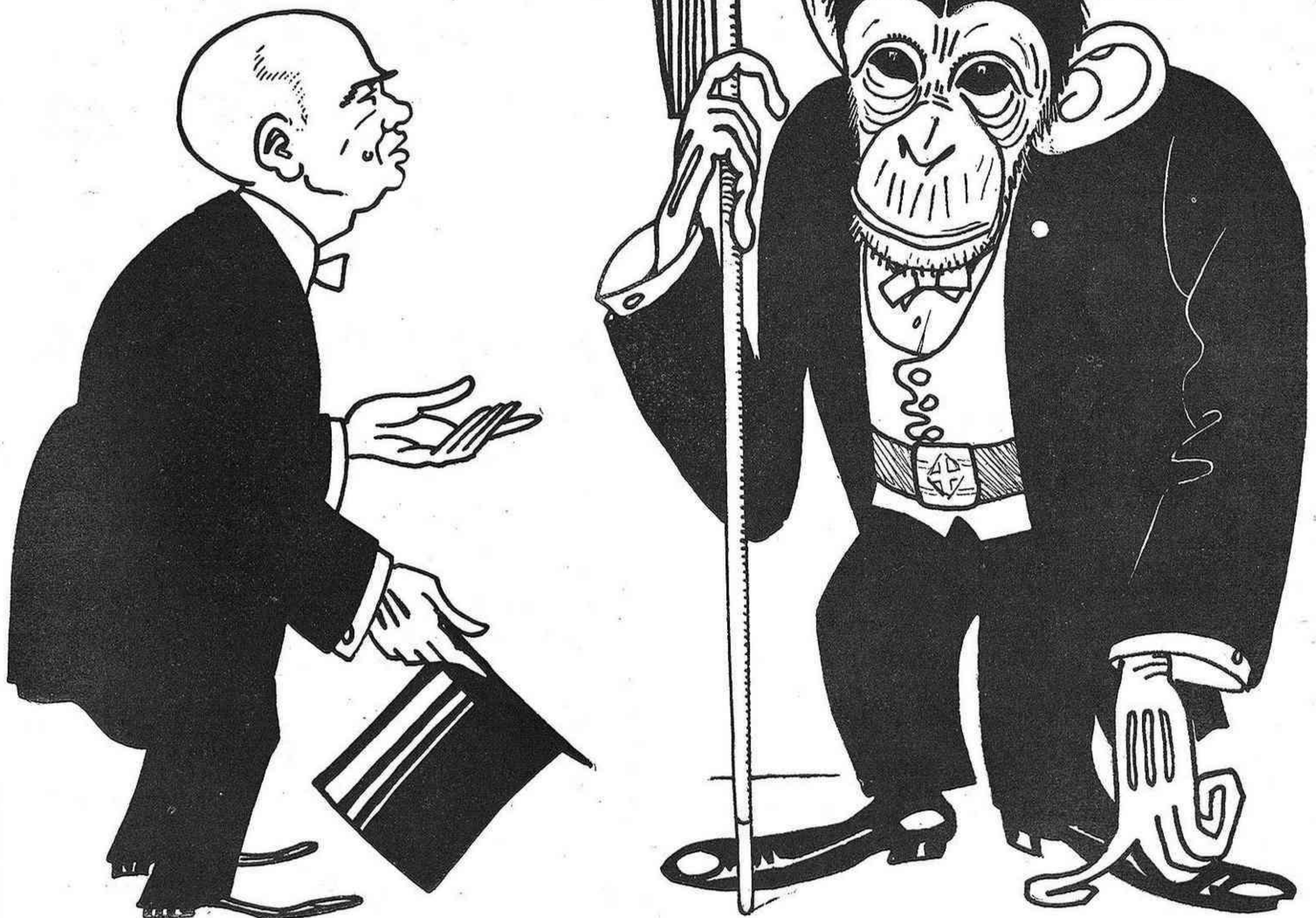
Procuri en Collaso no caure d'espatlles... de resultes d'una pell de taronja. Que no faltarà una bona animeta que la col·loqui a terra, per a quan passi.

DIUMENGE passat, a Madrid, a l'acabarse l'acte de la jura de la bandera, un tal Sancho Alegre va engegar tres trets de revòlver al Rei, sense conseqüències.

Referint-se an aqueix darrer atentat, diu *Las Noticias*:

«Nos dice una ilustre dama, subscriptora nuestra y persona muy piadosa, que es creencia en los círculos católicos que, por haber nacido el día de San Pascual Bailón, Su Majestad el Rey no puede morir á mano airada, pues un panegirista del Santo afirma que á éste Dios le otorgó tal merced».

Ja ho saben, doncs: és perdre temps.

EL BATLLE I EL CHIMPANCÉ

—Veu, que li estan bé, les insignies?... Què li costaria, venir a presidir uns quants dies?
—Fugi, home! Què s'ha cregut? Jo sóc un mico com cal i no m'agrada fer la «mona».

PRACTIQUES CATALIQUES SPORTIVES

Els «boy-scouts» tal com els acceptaria el senyor Bisbe.

No cal que la policia es preocupi; ni que's molestin els desequilibrats regicides.

LA «Protectora d'Animals» demana a l'Ajuntament que, atenent-se a les Ordenances, prohibeixi a Barcelona el vergonyós espectacle de les «renyines de galls».

Es inútil; no ho podrà prohibir, això, l'Ajuntament.

Perquè, de fer-ho, es veuria obligat a tancar el Salonet del Consistori.

Volen més renyines de galls que les que allí es donen?

Si únicament deixen de barallar-se quan se tracta d'aigües brutes!...

NOSTRES benemèrites companyies tramviaries han canviat el distintiu de lletres per números.

De mode que ara cada cotxe en porta dos, de números: el de ordre i el corresponent a la línia a que perteneix.

Es una gran pensada.

Una gran pensada per a armar confusions quan, després d'un accident, se tracti de pendre'ls el número.

I visca l'impunitat, que és lo que's tracta de demostrar!

CARICIES de moda:

«Un desconocido le propinó, ayer tarde, un fuerte mordisco a Carmen Martínez...».

Devia ésser un petó efusiu, d'aquells que deixen la marca.

Sinó que hi ha dones, tant susceptibles, que de tot ne diuen mossegades.

Ben segur que si els del carretó s'enpeguen a passar per allí i me'l cacen, an aquest *desconocido*, la víctima mateixa se hauria posat en contra dels llacers.

Oi, Carmeta?

EN Vico, fill, ja s'ha despedit dels barcelonins.

Els crítics estan en que, de tipus i maneres artístiques, és sols l'ombra vaga i desnarida del seu pare.

No obstant, mercès a l'estulticia dels públics, ell seguirà explotant el parentiu per aqueixos mons de Déu.

Calvo fill!... Vico fill!...

Per aquest camí aviat veurem anunciada al Liceu la cosina valenciana de la Barrientos.

I, ben mirat, després de les sessions cinematogràfiques en projecte, no hi estaria malament, què diantre!

ELS regidors de la nostra Casa Gran, com a acte de protesta per la desatenció que la Comissió d'Aigües diu haver rebut del ministre Alba, han acordat no mantenir cap mena de tracte que no siga obligatori-oficial amb el Govern, mentres no rebin d'aquest una completa satisfacció.

Ja és greu, l'acord.

Greu i enèrgic.

Això vol dir que'ls nostres edils encara gasten *honrilla*.

Felicitem-los pel diminutiu!

Antoni López, editor — Rambla del Mig, núm. 20

Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, OIm, 8

BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

OBRA NUEVA

ANTIGÜEDADES EBUSITANAS

por CARLOS ROMÁN

Director del Museo Arqueológico de Ibiza

Breve reseña de algunos hallazgos arqueológicos
Ilustrada con más de cien láminas de fotograbado

Un tomo en 8.º : Ptas. 15

DIEGO RUIZ

La idea y el sentimiento de América en la obra de Jacinto Verdaguer

Ptas. 0'50

Edicions populars d'en Santiago Rusiñol

OBRA NOVA

L'ILLA DE LA CALMA

Un volum 8.º, Ptes. 1

NOVISSIMA

ORTOGRAFÍA CATALANA

VOCABULARI ORTOGRÀFIC

segons les Normes de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS,

ordenat i anotat per

A. ROVIRA I VIRGILI

2.ª edició, notablement corregida

Ptes. 1

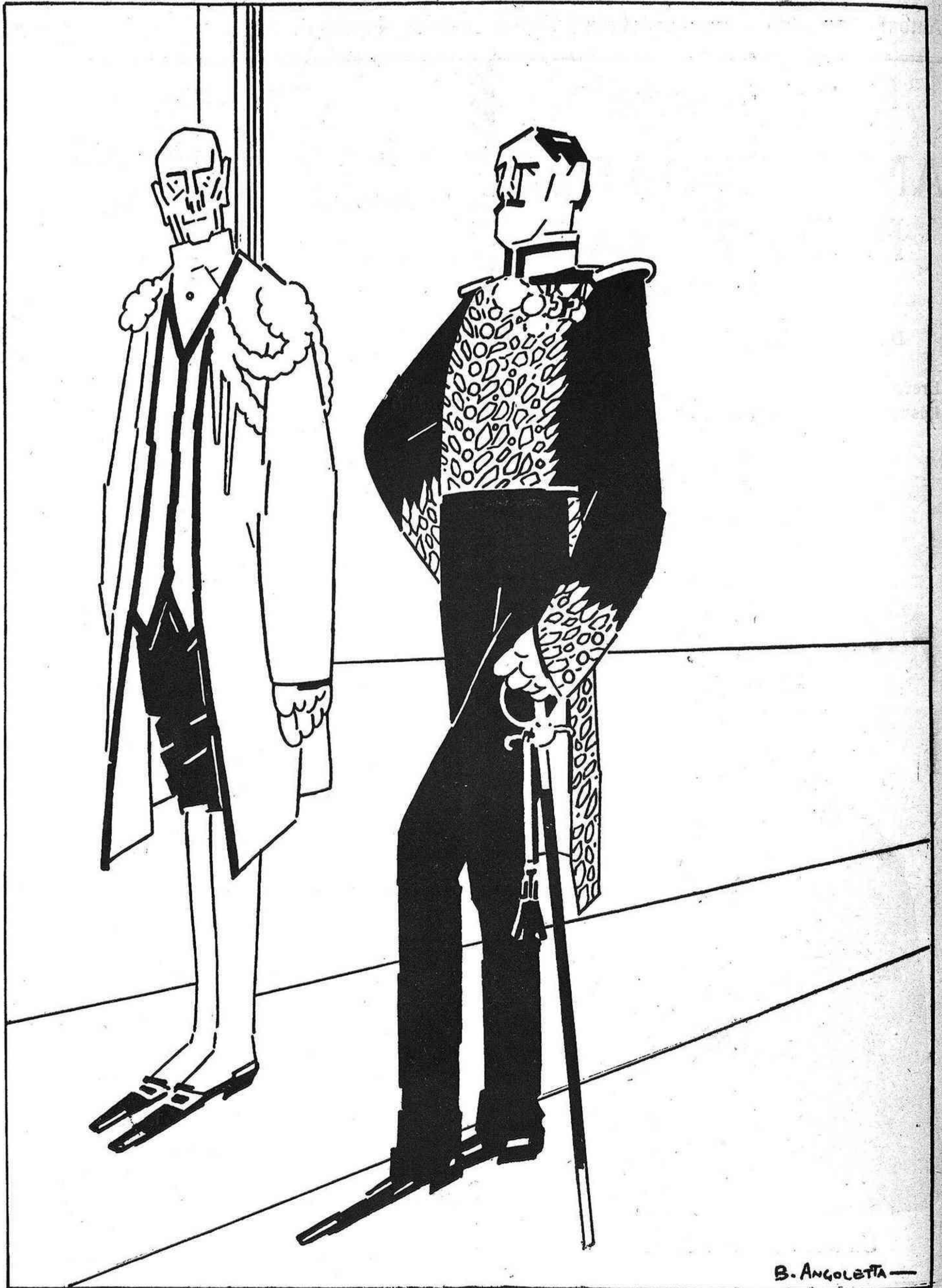
JULI VALLMITJANA

SOTA MONTJUIC

Un volum, pulcrament editat: Ptes. 2

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Giro Múttu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, además, un ral pera certificar. Als corresponals se'ls otorguen rebaxes.

B. ANGOLETA —

DE L'ALTA DIPLOMACIA

— Quina vida més arrastrada!... Entre firmar declaracions de guerra i firmar protestes d'atentats, aviat no m'entendré de feina.